

ЧИННІ МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ЕКОЛОГІЧНОГО КОРИГУВАННЯ ВАЛОВОГО ВНУТРІШНЬОГО ПРОДУКТУ

Традиційні макроекономічні показники мають на меті відстеження економічного зростання, але не можуть надати повної картини динаміки суспільного розвитку та зростання добробуту населення, який залежить від багатьох інших чинників, зокрема, від стану навколишнього природного середовища. Тому виникає об'єктивна потреба в екологічному коригуванні традиційних макроекономічних показників, насамперед, основного показника економічного зростання – валового внутрішнього продукту (ВВП), яке здійснюється завдяки розрахунку „зеленого” ВВП. Зелений ВВП – це показник, який дає можливість репрезентувати наслідки взаємодії економічної діяльності та навколишнього природного середовища у цифровому вимірі протягом певного періоду часу.

Зазначимо, що дотепер відсутня чітко визначена єдина методика розрахунку зеленого ВВП, зважаючи на три основні чинники, які необхідно враховувати при розрахунку екологічно скоригованого ВВП. Йдеться про: 1) зменшення запасів природних ресурсів в результаті економічної діяльності; 2) витрати на охорону навколишнього природного середовища, які направлені на ліквідацію шкоди заподіяної економічною діяльністю; 3) шкоду довкіллю внаслідок економічної діяльності, яка не була належним чином нейтралізована та призвела до деградації навколишнього природного середовища. В свою чергу, на заваді коректного врахування цих чинників постає низка методологічних перешкод, зокрема, недостатній розвиток методів грошової оцінки негативного впливу економічної діяльності на стан довкілля та здоров'я людей, методів визначення вартості елементів природного капіталу, для яких не характерні ринкові транзакції, методів визначення ресурсної ренти тощо.

Водночас слід відмітити, що фахівцями визначаються загальні підходи до методики розрахунку екологічно скоригованого ВВП, комбінації яких можуть бути застосовані при його практичних розрахунках [1]. На сьогодні сформовані такі основні методичні підходи.

Першим напрямом розрахунку екологічно скоригованого внутрішнього продукту є стандартна для системи національних рахунків процедура врахування споживання основного капіталу та визначення в результаті чистого внутрішнього продукту (ЧВП). Надалі, за схожим підходом, враховується зменшення запасів природного капіталу, наприклад, внаслідок видобування корисних копалин. На цьому ж етапі може бути враховане й збільшення запасів природного капіталу за рахунок відкриття нових покладів природних ресурсів чи переоцінки запасів раніше відомих. Тут, на наш погляд, слід звернути увагу на наукові висновки, обґрунтовані Hill R.J. та ін., які в своїх працях довели, що виключення збільшення природного капіталу завдяки відкриттю нових родовищ корисних копалин приводить до значного скорочення непостійності та мінливості скоригованого ЧВП, сприяючи, таким чином, одержанню більш точної інформації щодо сталості економічного зростання [2].

Другим методичним підходом до розрахунку екологічно скоригованого ЧВП є врахування деградації навколишнього середовища внаслідок накопичення в ньому забруднюючих речовин та відходів. Якщо раніше вважалося, що екосистемні (екологічні) послуги є чимось невичерпним і вигоду від них можна буде отримувати постійно, то нині дедалі частіше мова йде про обмеження впливу економічної діяльності на навколишнє середовище для збереження можливості отримувати вигоди від чистого довкілля та цілісних екосистем і в майбутньому. Зросло суспільне розуміння того, що деградація довкілля впливає на економічну діяльність, стан природних ресурсів, ресурсів, створених людиною, та власне на стан людського здоров'я, а тому й має бути належним чином відображена в основних показниках розвитку країни.

За третім напрямком методики розрахунку екологічного скоригованого внутрішнього продукту враховуються витрати, спрямовані на боротьбу із деградацією довкілля. Тоді витрати на охорону навколишнього природного середовища, які в традиційній системі національних рахунків включаються до кінцевого споживання, мають в екологічно скоригованих національних рахунках відобразитися залежно від їх впливу на природний капітал. Іншими словами, оскільки ці витрати покликані покращити стан певного елемента природного капіталу, остільки вони повинні вилучатися при розрахунку екологічно скоригованого валового внутрішнього продукту, переміщуючись із категорії кінцевого споживання до категорії проміжного споживання, тоді як економічний ефект від таких витрат, якщо може бути оцінений, повинен додаватися до даного показника.

Отже, як показує проведене дослідження, навіть за відсутності єдиної чіткої та узгодженої методики для розрахунку „зеленого” ВВП, цей показник базується на зрозумілих теоретичних підходах, будучи корисним інструментом для статистично достовірної оцінки наслідків впливу економічної діяльності на навколишнє природне середовище. Особливо важливим та практично цінним є здійснення розрахунку екологічно скоригованого ВВП для тих країн, чия економіка у великій мірі залежна від використання природних ресурсів, до яких належить і Україна.

1. Handbook of National Accounting: Integrated Environmental and Economic Accounting 2003 // Studies in Methods. – 2003. – №61, Rev.1. – 598p. – (Series F).
2. Hill R. J. A new conceptual approach to the measurement of capital gains, depletion and net national product / Hill R. J., Hill T. P. // [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.oecd.org/dataoecd/12/48/2550016.pdf>